

MEDENİYET İNŞASI TÜRKİYE VİZYONU ULUSLARARASI KONGRESİ

“Referans Değerler, Kurumlar, Kişiler”

MEDENİYET İNŞASI TÜRKİYE VİZYONU ÇALIŞTAYI - 3 SONUÇ RAPORU (SON TASLAK)

MEDENİYET İNŞASI - TÜRKİYE VİZYONU ÇALIŞTAYI - 3 SONUÇ RAPORU

Medeniyet İnşası Türkiye Vizyonu 3. Çalıştayı, “Referans Değerler, Kurumlar ve Kişiler” teması ile **29 Ocak 2015 Perşembe** günü **İstanbul**'da Topkapı Barceleo-Eresin Hotel'de gerçekleştirildi.

Oturum başkanlığını Doç. Dr. Teyfur Erdoğan, raportörlüğünü Dr. Muharrem Hilmi Özev ve koordinasyonunu TASAM Yönetim Kurulu Üyesi İhsan Toy'un yürüttüğü Çalıştay'a; TASAM Başkanı Süleyman Şensoy, Büyükelçi ve Cenan Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Kenan Gürsoy, Rotterdam İslam Üniversitesi Başkan ve Rektörü - Osmanlı Araştırmaları Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Ulvi Türkbağ, Birlik Vakfı Başkanı Mehmet Alacacı, İhlas Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Okyay, İhlas Vakfı İcra Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mustafa Çetin Varlık, Ömer Derin Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Hüseyin Şener, Yıldız Teknik Üniversitesi'nden Doç. Dr. Muhammed Kurulay, İstanbul Ticaret Üniversitesi'nden Dr. Can Ceylan, Yeryüzü Doktorları'ndan H. Oktay Özkan, Türkiye Beyazay Derneği Genel Başkanı ve 22-23. Dönem İstanbul Milletvekili Lokman Ayva, Gıda Hareketi Başkanı - Yazar Kemal Özer, Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Genel Müdürü Ali Karayılan, ANESİAD (Anadolu Esnaf Sanayici ve İşadamları Derneği) Kurucu Genel Başkanı Ali Kılavuz, ASDER Adaleti Savunanlar Derneği Genel Sekreteri Osman Kaçmaz, Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı'ndan Yurtdışı Hizmetler Genel Müdür Yardımcısı Şuayip Başhan ve Yurtiçi Hizmetler Genel Müdür Yardımcısı İdris Topçuoğlu, Ankara Hamiyet ve İrfan Vakfı Başkan V. Memik Çelik, İstanbul Stratejik Düşünce ve Araştırma Derneği (İSDAM) Başkan Yardımcısı Abdullah Serenli, Hoca Ahmet Yesevi İlim Ve İrfan Vakfı'ndan Başkan İlyaz Saka ve Vakıf Müdürü Orhan Kıtay, Türk Kadınları Kültür Derneği İstanbul Şubesi'nden Ümit Ceylan, Özkevser Vakfı'ndan Başkan Ferhat Çalışye ve Başkan Yardımcısı Ferhat Çalışye, İMKANDER Başkan Yardımcısı Erol Bezirgan, Medeniyet Öncüleri Derneği Başkanı Raşit Anaral, Strateji Planlama Danışmanı Gülay Karaoğlu, İstanbul İnovasyon Grubu'ndan Osman Bolat, Balkan Müslümanlarıyla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği BESADER Başkanı Yardımcısı Hüseyin Tüzgen, TMKV Türkiye Millî Kültür Vakfı'ndan Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Selim Akış, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden Doç. Dr. Yusuf Adıgüzel, Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği AR-GE'den Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Habibe İskender Delibaş, Gürcistan Dostluk Derneği'nden Genel Sekreter Osman Eçim ve Mevlüt Onat, İstanbul Üniversitesi'nden Ahmet Çoşkun Aydın ve Mehmet Çiftçigüzeli, Suffa Vakfı'ndan Şemsettin Türkkan ve Mehmet Güllük, TRT'den Gazeteci Şüheda Nur Beki, TASAM Uzman Yardımcıları Dilek Kütük, Dilan Konak, Ali Kemal Tosun ve Stajyer Hasan Basri Cengiz katıldılar.

Etkinlik sırasında dile getirilen görüşlerin yoğun bir özeti bu raporda sunulmaktadır.

MEDENİYET İNŞASI/İHYASI İLE İLGİLİ MÜLAHAZALAR

Medeniyet inşası kavramı, olmayan bir şeyi en başından oluşturmak şeklinde anlaşılmalıdır. Bizler kadim bir medeniyetin emanetçileriyiz. Bu medeniyeti sil baştan inşa edemeyiz, belki ihya edebiliriz.

Medeniyet inşası ile ilgili faaliyetler kemiyet değil keyfiyet merkezli ve cihanşümul olmalıdır. Verilen mesajlar ve sunulan ürünler sizinle ilgisi en düşük olduğunu düşündüğünüz toplumlara, örneğin Avustralya'da Aborjinleri, Afrika'da animistleri, Amerika'da Kızılderilileri dahi heyecanlandırabilmelidir.

1990'lı yıllarda Huntington'un ileri sürdüğü Medeniyetler Çatışması tezi ile birlikte **medeniyet** kavramı çokça tartışılan ama bir daha az anlaşılır bir kavram haline gelmiştir. **Medeniyet** bilgi, ahlak, hukuk, siyaset ve ekonomi gibi bir diğeri ile sebep-netice ilintisi içerisinde olan alanların belli bir **varoluşsal yaklaşım** içerisinde değerlendirilmesi ve yönlendirilmesiyle oluşan genel çerçevenin adıdır. Batı uygarlığı, modern dönem adını verdiğimiz yeni dönemlerde, sahip olduğu gücün küreselleşmesi nedeniyle baskın hâle gelmiştir.

Bir medeniyetin dünyada baskın hâle gelmesi başka medeniyetlerin olmadığı şeklinde yanlış bir algıya neden olmamalıdır. Medeniyet "nasıl yaşanılır?" sorusuna verilen cevaptır ve medeniyetlerin çatışabileceği düşüncesi patolojik bir vakadır. Tarihte ve günümüzde, makro ya da mikro ölçekli çok sayıda medeniyetin bir arada var olduğu tespit edilebilir. Bu açıdan **medeniyetimiz vardır ve bu, yeni bir medeniyet değildir.**

Şahsiyet ve medeniyet kavramları birlikte düşünülmelidir. Medeniyet ahlaki değerlerin şahıslar üzerinde tecelli etmesiyle hayat bulur. Bu açıdan bakıldığında şahsiyet ile medeniyet arasında doğrudan bir etkileşim söz konusudur. Şahsiyeti kazandıran medeniyet çerçevesidir; medeniyet ise mensupları belli bir şahsiyete sahip toplumsal zümre ile hayat bulur. Dolayısıyla, karakter eğitimi, şahsiyet sahibi olma gibi kavramlar medeniyet inşası/ihyası noktasında hayati ehemmiyete haizdir.

Bir fert kendi başına bir şahsiyet değildir; iletişim halinde olmak zorundadır. Bu iletişim ailede başlar ve daha geniş toplumsal gruplarda devam eder. Medeniyet değerlerinin aktarılmasında en hayati vasıta dildir. **Bu açıdan medeniyet ihyası faaliyetlerinde dile hususi bir ehemmiyet atfedilmelidir.**

Medeniyet ve şahsiyet etkileşimi, medeniyetin ikinci bir özelliğini ortaya çıkarır. **Bir medeniyetin mensubu ve belli değerleri olan şahsın başkalarına ileteceği bir mesajı, tavsiyeleri vardır.**

Hız Muhammed'in (sav) Acem'e, Habeş'e ve Yemen'e yazdığı mektuplar bunun en bariz misallerini teşkil eder. Bu açıdan bakıldığında, medeniyet ihyası cihanşümül, diğerleri için de bir anlam taşıyan bir ihya, inşa ya da ilham olmalıdır. Eğer ortaya konulan çerçeve genel ideal değer anlamı taşıyorsa bunun adı medeniyet değildir.

Medeniyet kucaklayıcı ve kuşatıcı olmalıdır. İstanbul'un fethi bir istila hareketi değildir, yok etme değildir, medeniyet adına anlaşılması gereken bir açılıştır: Kendinden evvel burada bulunanların mirasını koruyarak ümrana açılış, tevhide açılıştır. Ortodokslarla, Katoliklerle ve İstanbul'a ilk kez Osmanlı ile birlikte giren Ermenilerle kucaklaşmadır. Bu açıdan bakıldığında, **medeniyet, evrensel bir vizyon ve başkaları ile kucaklaşma anlamına gelir.**

Şahsiyeti inşa eden bir takım ideal ahlaki değerlerdir. Değer olan değil, olması gerekenler ile, ülkü ile ilgilidir. Olguları değerler hâline getiren bu mefkuredir. Medeniyet bir yönüyle bir ülkü, erişilmesi kolay ya da mümkün olmayan kemal noktası (Kızıl Elma) arayışıdır.

Medeniyetimizin temel değeri adalettir. Adalet Orhun kitabelerinde de, Koçi Bey risalesinde de, Ahmet Cevdet Paşa'nın yazdıklarında da başat tefekkür kavramıdır. Bizim medeniyetimizde adalet sadece siyasi ve ahlaki bir kavram olarak değil, varlığın temeli hâkim bir fazilet unsuru olarak öne çıkar.

Medeniyetimizin evrenselliğe kapı açan temel değeri ise tevhit, "Birlik" düşüncesidir. Bir ki Allah'tır. Bir olan Allah tasavvurundan toplum tasavvuruna dek "birlik" düşüncesidir. Bu bakımdan, medeniyet ihyası adına bir girişimde bulunmadan önce zemin yoklaması yaparken öncelikle sorulması gereken soru şudur: Bir vahdet fikriniz var mı, mücerretten müşahhasa bir birlik anlayışınız var mı, bu çerçevede bir tesaüt ve dayanışma içerisinde olabilir misiniz? **Farklılıklar gösteren zümrelerde vahdet anlayışı yoksa o medeniyet yok demektir.**

Bu birlik fikri belli bir insan grubu ile sınırlı olmadığı gibi belli bir coğrafya ile de sınırlı değildir. Adaletin temeli de bu birlik fikridir. Şahsiyet de bu birlik fikri ile şekillenir. Örneğin kanaatkâr olmak bu birlik anlayışının bir tecellisidir. Kanaat önemlidir çünkü ticaret ve sanatta ölçülülüğün temelidir. İki büyük devletin, Osmanlı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Ahi birliği öncülüğünde şekillenmiş olması önemlidir. Devletin kuruluşunda kanaatkâr ve evrensel toplum fikri arka planda önemli rol oynamıştır.

Ölçülülük siyasi ve toplumsal planda adaletin, şahsi planda ise edebini temelini teşkil eder. **Bu nedenle adalet ve edep iki önemli değerimizdir.** Adalet kavramı bizim medeniyetimizle ilgili olarak yaptığımız her tartışmada adeta bir hiss-i insiyaki olarak hemen gündeme gelir. Neredeyse her tekke ya da zaviyenin kapısında "Edep ya Hû!" yazıldığı görülür. İktisadi hayatta da hakkaniyet ölçüsü tevhit inancımızın bir tecellisi olarak Ahi birlikleri içerisinde yaşanmıştır.

Netice itibariyle değerlerimizi tevhit, adalet, edep ve dil olarak hulasa edebiliriz. Bir şartla ki, tüm bu değerler cihanşümul bir yönelişle insanlığa arz edilmiş olsun.

Medeniyetimizin rol modeli Hz. Peygamber ve marka şehri Medine'dir. Şehir manasında Medine Yesrib'in değiştirilmiş değil, tekâmül ettirilmiş halidir. Bu şehirde **kuvvet ve adaletin** bir arada, olması gerektiği gibi, nasıl terkip edileceği asıl nüsha olarak ortaya konulmuş ve medeniyetin kapsayıcı ve kuşatıcı hitabı buradan gerçekleşmiştir. Kuvvet siyasi, askerî, ekonomik veçheleri ile bu şehirde adalet ilkesinden hiçbir taviz verilmeksizin tecelli etmiştir. Şehir askerî bakımdan korunurken, ekonomik bakımdan kurulan pazar genel geçer kaidelere uyulduğu sürece hiç kimseyi dışlamamıştır. Bu anlamda medeniyetimizin hitap ettiği her şehir bir "medine"dir ve Batı dünyasının kendine "polis" adını verdiği (Konstantinopolis) ilk şehir olarak İstanbul medeniyet hitabının üretilip iletileceği en uygun mekânlardan biri olma özelliklerine haizdir.

Batı uygarlığı modern dönemde konjonktürel olarak "**kuvvet**" eksenli bir ilerleme sağlamıştır. Halbuki bizim medeniyetimizde esas olan adalettir. Osmanlı'da kuvvetli olmak değil haklı olmak önemlidir. Batı uygarlığı rasyonel çıkar esasına dayalı olarak kuvvet eksenli ilerleme sağlamıştır. Bizim medeniyetimizde ise "**Allah rızası ve fazilet arayışı**" ön plandadır. Son dönemde Suriyeli sığınmacılar konusunda yapılan yardımlar bunun en bariz misallerinden birini teşkil eder. Batı toplumu bireysel rasyonel çıkar kavramını öncelerken toplumun temel taşı "aileyi" kaybetmiştir. Bu çerçevede bir **mukayese** yapmak gerekirse;

1. Batı uygarlığında din bir değer olma özelliğini kaybetmiştir ama bizim medeniyetimizde temel amil özelliğini korumaktadır.
2. Batı uygarlığında servet tekelleşme ve sınıflar arası ayrışma anlamına gelirken bizim medeniyetimizde malvarlığı ya da servet ortak bir değerdir.
3. Batı uygarlığında değerler ekonomik bir araç olarak ele alınırken; bizim medeniyetimizde aklın, neslin, malın, canın, dinin korunması aslı gayedir.

Medeniyet **kucaklayıcı** ve farklılıkları barındırıcı bir olgudur. Değer üretebilmek önemlidir, fakat bunun için istikamet ve kendi medeniyet müktesebatına **güven** gerekir. Kendi kültür ve medeniyet birikimine güvenemeyen toplumların değerlerine sahip çıkmaları ve bu değerlerin önemini diğer medeniyetlerin mensuplarına arz etmeleri söz konusu olamaz. Esasında "kendimiz olarak var olmak" şiarı ile yola çıkılmalıdır. Kültürel değerlerimize saygı beklemek için öncelikle kendi kültürel müktesebatımıza kendimiz saygı göstermeliyiz. Biz kendimizi meşru görmedikçe başkasından bunu bekleyemeyiz. Bu açıdan bakıldığında üst düzey bürokrat adaylarının neden **İngiltere'ye** gönderildiği sorgulanmalıdır.

Kültürel unsurlar yerel olabilir. **Medeniyetin mesajı ise evrenseldir.** Diğer medeniyetlerin mensuplarına vereceğiniz mesajlar, getireceğiniz öneriler yoksa savunulan şeyin bir medeniyet olduğu ileri sürülemez. Bu açıdan bakıldığında aynileştirilmiş, tek tiplendirilmiş insan tipi ile medeniyet inşası ya da ihyası gerçekleştirilemez.

Medeniyetin ihyasını doğrudan teknolojik gelişmelerle irtibatlandırmak doğru değildir. Hızlı trenler ve gökdelenler medeniyet değerleri ihyası ile doğrudan irtibatlandırılmamalıdır. Yüksek teknoloji ürünlerine sahip olma hırsı manevi değerlerin ihmaline ve haysiyet kaybına neden olabilir. Katma değeri yüksek ürünler üretmek ve diğer toplumlar gibi ya da onlardan daha fazla kazanan bir toplum oluşturmak ile kendi medeniyet değerlerimizi ihya etmek arasında doğrudan bir ilişki yoktur.

Bununla birlikte, **medeniyetin kuvvet boyutu da ihmal edilmemelidir.** Sadece değerler üzerinden bir medeniyet ihya edilemez ya da ayakta tutulamaz. **Ne kuvvet uğruna değerlerden feragat edilmeli, ne de sahip olunan değerler kuvvet temerküzüne engel olmalıdır. Asıl olan bu ikisi arasında sağlıklı bir denge sağlanmasıdır.**

Esasen gücü olmayanın adil olmasından, zenginliği olmayanın tutumlu ve kanaatkâr olmasından söz etmek çok da manalı değildir. Adalet gücünün elinde bütün ihtişamı ile tecelli eder. Fakir kişi zaten tüketimden kısıtlanmıştır, asıl olan varlıklı kişilerin harcamalarında ahlaki ölçülere dikkat etmesidir. Yoksun ve engellenen kişilerin ahlaki değerlere uygun olmasından söz edilemez; çünkü istese de bu manada kötü davranamaz. **Asıl olan gücü yeterken ahlaki davranmaktır. Bu bakımdan, ekonomik, siyasi ve askerî güçten mahrum bir medeniyet, evrensel yönlendirme ya da örnek olma kapasitesine sahip olamayacağından gücün ve değerlerin eş güdüm içerisinde ele alınması gerekir.**

Bizim medeniyetimizin akışı, Batı medeniyeti ile yüzleşme nedeniyle 18. yüzyıldan itibaren ciddi bir **kırılmaya** uğramıştır. Bu kırılmanın temel nedenlerinden biri **kuvvet kaybı ya da modern dönemdeki teknolojik, ekonomik, siyasi ve sosyolojik bir takım gelişmelerden dolayı Batı dünyası ile kuvvet paritesinin kaybolmasıdır. Ne var ki, kuvvet kaybı nedeniyle böyle bir kırılmanın yaşanmış olması, bizi kuvvet merkezli bir menfaat anlayışına yönelmemeli; hak ve adalet vurgusunu ihmale neden olmamalıdır.**

Günümüzde Batı uygarlığı kuvvet üzerinden hakimiyet kurmuştur ve yine kuvvet kullanarak bu hakimiyeti mensuplarına sağladığı ekonomik imkanlar (refah) üzerinden meşrulaştırmaktadır. Batı kendi dışındaki medeniyet mensupları nezdinde ise çoğu zaman **sadece kaba kuvvete dayalı gayri meşru yöntemlerle** hâkimiyetini sürdürmektedir. Bu nedenle Batı dünyası içinde ya da Balkanlar gibi yakın coğrafyalarda yaşayan daha küçük Müslüman toplumlar Batı baskısı nedeniyle medeniyet mensubiyetlerini ifadeye zorlanmaktadır.

Batı uygarlığına dönük tüm eleştirilere rağmen, modern dönemlerde nasıl yaşanacağına dair bir takım deneyimlerin tekrarlanmaması açısından Batı'da yararlanılması gereken bir birikimin bulunduğu göz ardı edilmemelidir. **Batı uygarlığının şehir hayatı, hukuk, insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, çevre ve hayvan hakları gibi konulardaki müktesebatı küçümsenmemeli, insanlığın ortak birikimi olarak görülmesi, istifade edilmeli ve kendi medeniyetimizin özgün değerleri çerçevesinde daha ileri boyutlara taşınmalıdır.**

Batı uygarlığı modern dönemlerde tüm kadim medeniyetlere meydana okumuş ve etkisi altına almıştır. Bu uygarlık karşısında alternatif medeniyet arayışını şu ya da bu şekilde sürdüren bizim milletimizdir ve bu medeniyetin öne çıkan temsilcisi de Türkiye'dir. Bu medeniyetin son dönemdeki meydan okumaları nasıl baş edeceğinin ipuçları yakın tarihimizde görülebilir. Yakın tarihin tepkisel refleksleri bir tarafa bırakılır ve medeniyetimizin asli unsurları günümüz diline uygun bir şekilde tercüme edilebilirse insanlığın geleceği ve felahi adına bizim medeniyetimizin katkısı çok büyük olacaktır. Bu bağlamda STK'lar için toparlayıcı bir vizyon; Diyanet İşleri Başkanlığı, Yunus Emre Vakfı, TİKA ve Yurt Dışı Türkler gibi kurumların bu vizyon çerçevesinde bütünleşik ve sinerjik faaliyet göstermeleri gerekmektedir.

Medeniyet ihyası ile ilgili yeni çalışmaların göz önünde bulundurulması gereken en önemli hususlardan biri de dildir. Dil, birliği sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Hatta "birlik eşittir dildir" denilebilir. Örneğin Fransa'da terör saldırıları karşısında devlet adamlarının ve mütefekkirlerin önerisi "Fransızca bir medeniyetin dilidir. Dilde birleşelim" olmuştur. Elbette herkes kendi dilini konuşabilir ama bir medeniyetten söz ediliyorsa dilde birlik şarttır. Bugün eğer devlet kurumlarının kapısında bile İngilizce yazılar bulunuyorsa, mesela Emniyet Müdürlüğü kapısında "Police Department" gibi yazılar görülebiliyorsa, bu bir züldür. Sıkıştığımızda Yunus'un diline ve dinine sığınabilmeliyiz.

Yeni medeniyet inşasında Türkçenin ortak dil olarak kullanılması toplumsal bütünlük ve müktesebat oluşturma bağlamında önemlidir. Asırlar boyunca oluşmuş müktesebatımızın değerlendirilmesi şöyle dursun, kırk yıl önce yazılmış bir metnin dahi günümüz gençlerince anlaşılabilmesi dil çalışmaları bakımından gerçekten çok hazin bir durumdur. Dilde yürütülen operasyonlar nedeniyle ortaya çıkan boşluğun TDK tarafından doldurulmaya çalışılması da dil konusunda yaşadığımız felaketi daha da derinleştirmektedir. Dil mevzuunda yaşanan müşküllerin aşılması da sadece sivil toplum tarafından yürütülecek vasıflı çalışmalarla mümkün olabilir. Kendi birikimimizi diğer toplumlara aktarma konusunda yabancı dil öğrenimi ayrıca ve ehemmiyetle değerlendirilmesi gereken bir mevzudur. Yurt dışındaki faaliyetlerde sanat, kültür, edebiyat gibi medeniyet birikimi ile devam edilebilirse süreklilik ve sağlıklı etkileşim sağlanmış olur.

MEDENİYET DEĞERLERİMİZLE VE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ MÜLAHAZALAR

Günümüzde çevre, insan hakları, gıda güvenliği gibi pek çok alandaki sorunların temelinde modern rasyonel çıkar anlayışı yatmaktadır. Bu anlayış "Benim için; hemen şimdi ve hemen burada" şeklinde özetlenebilir ve bu çıkar anlayışında bir üst sınır; doyma ya da tatmin noktası bulunmamaktadır. **Batı uygarlığı da bu rasyonel çıkar anlayışına dayanmaktadır.** Doğal kaynakların gelecek nesiller düşünülmezsizin hızla tüketimi, çevre kirliliği, gıda güvenliğinin ortadan kalkması, güçlünün haklı görülmesi gibi çarpıklıkların temelinde yatan bu rasyonel çıkar düşüncesi, kuvveti kutsamaktadır. Batı'da ortaya çıkan ve küreselleşme dalgalarıyla tüm dünyayı kuşatan bu rasyonel çıkar yaklaşımı sorgulanmadıkça bu gün tartıştığımız pek çok meseleyi halletme imkanı bulunamayacaktır. **Bunun için yeni nesillerde tarih bilinci kadar, sonsuzluk ve ahiret duygusunun da geliştirilmesi gerekmektedir.**

Tarih bilinci ilk insan - Hz Âdem (as) - ile başlatılmalıdır. 2023 Vizyonu, 2053 vizyonu gibi kısa vadede hareketlilik sağlayacak vizyonlar geliştirilmelidir ama nihai kertede bir sonsuzluk duygusu (ahiret inancı) aşılacak medeniyetin zaman boyutu sağlam algı üzerine inşa edilemez. Tarih bilincinden ve sonsuzluk duygusundan mahrum olan nesillerin geçmişi ve geleceği yok sayarak bugün sahip olduğu değerleri hunharca tüketmesi engellenemez. Bu durumda sahip oldukları ile mutlu olmayı başarabilen, mutmain, dengeli, kanaatkâr ve diğerkâm nesillerin yetiştirilmesi de, manevi değerlerin ihyası da mümkün değildir.

Değerler ezberlenerek değil; **hazmedilerek ve yaşanarak** korunur. Toplumda hiçbir kişinin davranışı etkisiz değildir, mutlaka topluma etki eder, bu bilinçle hareket edilmelidir. Değerler bir merkezden üretilip uygulamaya sunulamaz; medeniyet yürüyüşü esnasında ortaya çıkar. Değerler devinmeli ve sürekli olgunlaşmalıdır. Bir medeniyet arayışı içerisinde olmak bu bakımdan önemlidir.

İnsanları **günlük dedikoduların ötesine taşıyabilmek** ve onların hayatı bir bütün olarak değerlendirmelerini sağlamak önemlidir. Örneğin Osmanlı'da fırıncılar ya da diğer meslek sahipleri kendi aralarında fıkhi tartışmalar yapmaktaydılar. Bunun için toplumun **okuyan ve tartışan bir topluma** dönüşmesine duyulan ihtiyaç katidir. Kuvvet ve fazilet arasında makul denge kurabilen bir medeniyet inşası/ihyası zaruridir. Böylesi bir medeniyetin mensupları aynı anda hem toplumla, hem devletle, hem Allah'la ve hem tabiatla iç içedir. Barış ve istikrar inşası da bu esasa müstenittir.

Medeniyet inşasında esas omurga **kuvvete karşı hak müdafaasında** bulunmak ve bir üst aşamada **şefkat ve affedicilik** ilkelerini benimsemektir. Modern Batı uygarlığında "benim için, hemen şimdi ve hemen burada" şeklinde özetlenebilecek olan rasyonel çıkar anlayışına karşı da **diğerkâmlık** ilkesi, bir üst aşamada ise **dağıtıcı ve paylaşımcı** olma ilkeleri benimsenmelidir. Bu noktada özgün kavramlarımızın unutulmaması, iyi anlaşılması ve özümsemesi gerekmektedir. Mesela "bereket" kavramı başka bir medeniyette yoktur.

Medeniyet inşasında işe koyulmak için sahih yani **tahrip edilmemiş bir imana** sahip olmak gerekir. Asgari düzeyde **akıl** önemlidir ama **kalb-i selim** sahibi olmak önemlidir. Kur'an- Kerim'de Yaradan "Sadece Kalb-i Selim ile Allah'a varanların" maksada nail olabileceğini bildirir.

Eğitimde, **karakter eğitime** önem vermek gereklidir. Esasen millî eğitimin kendisi de millî ve manevi değerlere bağlı, ailesini ve vatanını yücelten nesil yetiştirmeyi, yani **güzel insan yetiştirmeyi** kendine resmî misyon edinmiştir. Ama bu görev tabiatı gereği sadece resmî mekânizmalar eliyle ifa edilebilecek bir görev değildir. Değerlerin öğretilmesinin ve eğitilmesinin temelinde **uygulama** olmalıdır. Değerin önce tanımı ve eğitimi verilmeli, daha sonra bunun hayata uygulanması istenmelidir. Mesela çocuklara merhamet ve şefkati anlattıktan sonra onların değer verdikleri şeyleri muhtaç çocuklarla paylaşmak üzere toplumsal etkinlikler düzenlenmelidir.

Kültür ve medeniyet yaşantı ve uygulama ile ifade edilir. Bu manada sokakta yaşayan sıradan insanda, ayakkabı boyacısında ya da simitçide bir kültürün ve medeniyetin tezahürlerini açıkça tespit etmek mümkündür. Bireyler kültür ve medeniyet müktesebatını **rol modellerden** alıp yeniden üretirler. Aksi hâlde, yazılı kurallarla ya da müzeler inşa ederek bir medeniyetin ihyası mümkün değildir. Zaten müzede sergilenenlerin kahir ekseriyeti “müzelik”; yani cari hayatta geçerliliğini kaybetmiş olanlardır.

Toplumdaki değerlerle ilgili mevcut algının düzenlenmesi gerekir. Mevcut durumda sadece zihinsel süreçlere yatırım yapılmakta; eğitim, iş ve kariyer öncelenmekte; örneğin herhangi bir STK’ya üye olmak ise ilerleyen yaşlara bırakılmaktadır. Oysa normal şartlarda bir birey tüm potansiyelini 25 yaşına dek ortaya koyabilir. Bunun için zihinsel süreçlerin yanında şahsiyet ve karakter eğitiminin de çocukluk döneminden itibaren verilmesi gerekir. Çünkü medeniyetin temelini oluşturan değerler bilmekle değil uygulamakla özümsebilir. **Dolayısıyla toplumdaki değerler eğitimi, karakter eğitimi ve şahsiyet eğitimi ile ilgili algının değiştirilmesine dönük yatırım yapılmalıdır. Bu da öncelikle sivil toplum tarafından gerçekleştirilmeli ama Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da gerekli önlemleri almalıdır.** Bu amaçla, Türkiye’de sosyal hareketlilik çalışmalarının koordinasyonu ve ivme kazanması için ilgili tüm tarafların katılımı ve devlet-STK iş birliği ile işletilen bir **ajans** kurulabilir.

Değerler/karakter/shahsiyet eğitimi netice alınması nesiller boyu sürebilecek bir faaliyet alanıdır. **Dolayısıyla bu alanda faaliyet gösterenler kısa vadeli zafer aşamalarından çok, uzun vadeli sefer halinde olmayı şiar edinmeli, neticeden çok sürece odaklanmalı, üzerlerine düşeni yapıp neticeyi sabırla beklemelidir.** Bu noktada neticenin daha sonraki kuşaklar üzerinde tecelli edebileceği, kısa vadede insanın başkalarını değil sadece kendini değiştirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle; yaşadığımız mekânın yaşanabilir en iyi mekân olması idealinden hiçbir zaman vazgeçmediğimiz gibi sabır, tevekkül ve teslimiyet prensiplerinden de vazgeçmemeliyiz.

Önce değerler eğitimi ve daha sonra mesleki kariyer esasına göre faaliyet gösterilmelidir. İlk kuruşundan itibaren sermayesinin hesabını verebilen iş adamları yetiştirilmelidir.

Markalaşma konusunda şehirlerden önce kurumlar ve şahıslar düşünülmelidir. Bizim geleneğimiz marka şahısları da barındırır. 1925’te kapansa da; ismen, kanunen yasaklansa da, **tarikatlara** varlıklarını sürdürmüşler ve şeyhleri toplumun önemli kesimi için rol model olmaya devam etmişlerdir. Esasen Hz Peygamber Eshab-ı Suffe’yi toplayarak kendi günlük yaşantısının takip edilmesini sağlamış ve ideal yaşam kodlarının rol modelden günün her anında onu takip suretiyle kopyalanması gerektiğini göstermiştir.

19. yüzyılda İstanbul’daki tekke ve zaviye sayısı 300’den fazlaydı. O dönemde İstanbul nüfusunun 300 bin civarında olduğu düşünülürse bin kişiye bir sivil toplum örgütü düştüğü görülmektedir. Her şeyin tasavvufa mal edilmesi kabul edilemez ama **tasavvufun bizim medeniyetimizin tarihinde oynadığı rolü küçümsemek de aynı şekilde büyük bir hatadır.**

Sathı müdafaa anlayışı daha önceki dönemlerde tasavvuf tarafından geliştirilmiştir. Kolonileşme kültürü ile sınırların ötesine yerleşen mutasavvıflar buraların askerî fetihlere açık hâle gelmesini sağlamışlardır. Dünyanın her köşesine dağılan mutasavvıflar sadece dinî eğitimle meşgul olmamışlar; aynı zamanda ticari, diplomatik ve istihbarî alanlarda köken ülkenin elini güçlendiren faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Mesela bugün dahi bir tarikatın mensubu İstanbul'dan referansla Bağdat'a gidip oradaki bütün işlerini sühuletle halletme imkânına sahiptir. Bu imkânın neden kullanılmadığı sorgulanmalıdır. Aksi halde üst yapı ile alt yapı arasında irtibatı gerçekleştirerek toplumsal bütünleşme sağlayan mütemmim cüzden, ara elemanlardan, mahrum oluruz. Ara elemanların kendilerini haksızlığa uğramış hissetmeleri devletin meşruiyetine gölge düşürmekte ve toplumsal uyuma zarar vermektedir. Bu durumda ara eleman tabiri ettiğimiz kesimler gücendiği için devlet ya da ümmet için zahmete katlanma duyarlılığını kaybetmektedir. 1915 Çanakkale Savaşları sırasında Mehmet Akif'in Mısır'da istihbarat topladığı görülüyor. Bu büyük düşünme alışkanlığının bir tezahürüdür. Bu tür hasletlerimizi, kabiliyetlerimizi ve imkânlarımızı iyi kullanmalıyız.

Her refahın bir görgüsüzlük dönemi vardır, bu görgüsüzlük döneminden hızla çıkılması gerekmektedir. Toplum içerisindeki her unsur kendi konumunu onurla belirlemeli ve bunu ağırbaşlılıkla temsil etmelidir. Herkes üzerine düşeni yaparsa medeniyet kendiliğinden ihya olur.

Günümüzün iktisadi, sosyolojik ve siyasi şartlarını göz önünde bulundurarak "tarihte kalmış değerlerimizi ihya edebilir miyiz?" sorusuna makul cevap bulmaya çalışmalıyız. Ahilik, Lonca ve Narh sistemi ihya edilebilir mi ya da ihya edilmeli mi? Fakirlerle zenginler arasındaki makasın bu denli açıldığı günümüzde Ahiliğin ihyasından söz etmek mümkün müdür? Tarikatlar tarihteki fonksiyonlarını yeniden üstlenebilir mi? Benzer değerler bakımından, geriye dönüş mümkün mü? Mümkünse bizim medeniyet yürüyüşümüz bu tür değerlerin ihyasından ne kazanacak? Değerlere bağlı cari uygulamaların medeniyet yürüyüşümüz açısından mahzurları var mıdır? Varsa ve eğer tarihte kalan değerlerimizi de ihya etmek mümkün değilse çağın koşullarına uygun yeni değerler ya da sistemler olarak ne önerilebilir? Bütün bu sorulara makul cevaplar bulunmadıkça medeniyetin maddi esaslarını teşkil eden unsurlarla ilgili kafa karışıklığı devam edecektir ve bu da medeniyet inşası/ihyası açısından ciddi bir soruna işaret etmektedir. **Bu bağlamda İslam dünyası eğitimcilerini toplayan etkinliklerin düzenlenmesi de gerekmektedir.**

SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURUMLARI (STK)LAR İLE İLGİLİ MÜLAHAZALAR

Bazı faaliyetler tabiatı itibarıyla **sadece sivil toplum eliyle** yürütülebilir. Çünkü siyasetin bir takım açmazları vardır ve siyasete konu olan mevzuların içi boşalabilmektedir. Bu nedenle sivil toplum siyasetin geçici rüzgarlarına kapılmaksızın, kısa vadeli çekişmelerin ve hesaplaşmaların dışında kalarak meyveleri bazen hemen, bazen ise nesiller sonra gelecek faaliyetleri icraya devam etmelidir.

Medeniyeti bugün ihya edecek olanlar, **kişiler ve kurumlar** olacaktır. Yani her alanda **temsil** kabiliyetimizi geliştirmemiz ve sahip olduğumuz değerleri gereği gibi temsil etmemiz gerekmektedir. Bu noktada “tevekkül, sabır, teslimiyet” hayat tarzı haline getirilebilirse birçok mesele kendiliğinden halledilmiş olacaktır.

Türkiye’de **sivil toplum** ve sivil toplum kurumları (STK’lar) henüz **emekleme aşamasındadır**. Bu nedenle günümüz şartlarında sivil toplumca ifa edilmesi gereken pek çok vazife Devlet tarafından deruhte edilmektedir. **Kamuoyu sivil toplum kavramının içeriğinden ve sivil toplum kurumları ile ne tür başarılarla imza atabileceğinden tam manasıyla haberdar değildir**. Batı’da 100 kişiye bir STK düşerken, Türkiye’de STK başına düşen kişi sayısı binleri bulmaktadır. Bu nedenle sivil toplumun güçlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut STK’lar arasında da **düşünce kuruluşlarının sayısı** oldukça azdır. Böyle bir ortamda demokratik toplumun dinamizm kazanması ve devlet hantallığından kurtulma imkânı yoktur.

Son dönemde Türkiye Cumhuriyeti’nin GSMH’sı 1 trilyon civarına yükselmiştir. Bu, orantılı miktarda bir servet birikimine işaret etmektedir ki, Müslüman toplumda bunun karşılığı 25 milyar dolar, ya da çok daha fazla, zekâta tekabül eder. Kurban ibadeti ve diğer mali ibadetler de göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de sivil **toplumun yönetebileceği kaynak miktarının ne kadar büyük olabileceği ortadadır**. Ne var ki, mevcut durumda ya bu kadar bir kaynağın olmadığı veya eğer varsa bu kaynağın verimli kullanılmadığı ya da kullanılmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, STK’ların **kaynak tedariki ve kullanımı konusunda daha bilinçli ve etkin yöntemler** geliştirmeleri gerekmektedir. Bu noktada her şeyin siyaset kurumundan beklenmesi doğru değildir; kamunun bakış açısı ve yaklaşımı önemlidir.

Türkiye’de sivil toplumla ilgili en önemli sorunlardan biri de derneklerle ya da sivil kurumlarla ilgili proje geliştirme konusunda yaşanmaktadır. Projeler için ayrılan yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan istifade nispeti son dönemde ciddi iyileşme emareleri gösterse de, oldukça yetersizdir ve STK yönetimleri nasıl proje üretileceği konusunda yeterli donanımına sahip değildir. Bu nedenle, Türkiye’de ya da yurt dışında STK’lar için ayrılan büyük fonların önemli bir bölümü kullanılmadığı için geri gönderilmektedir. Bu nedenle STK yönetimlerinin proje geliştirme teknikleri konusundaki donanımlarını ve insan kaynaklarını geliştirmeleri gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerde STK’ların faaliyetlerini de etkileyen genel yaklaşım makro politikalarla mikro hedeflerin uyumlu hale getirilmesidir.

Gelişmiş ülkelerde çalışılmış ve başarılı çok basit bir formül şudur: ülkenin siyasi hedefleri, ona uygun ekonomik hedefler yani ekonomi politikası, onunla uyumlu sektör politikaları ve onunla örtüşecek alt sektör politikaları. Bu dördü birbiriyle uyumlu olduğunda israfı yol açan tekrarlar azalmakta, resmî ya da sivil tüm birimler birbirini tamamlayacak biçimde çalışmakta ve verimlilik çok yüksek bir noktaya ulaşmaktadır.

Şu anda İslâm ülkeleri arasında bunu başarabilen tek ülke **Malezya'dır** ve başarısı da ortadadır. Türkiye bunu henüz başarabilmiş değildir. Dolayısıyla milyonlarca tekrar vardır. Birçok bakanlık, var gücüyle ve gece gündüz ibadet aşkıyla, farkında olmaksızın, diğerinin yaptığını etkisizleştirmek için çalışmaktadır. Ama yaptığı şey bir başka bakanlığın yaptığını etkisizleştirmeye bazen de negatif etkiye dönüşmesine neden olmaktadır.

Siyasi hedeflerin müşterek belirlenemeyişinde ve ilgili uygun politikaların aşağıya doğru sıralanamayışında, **ideolojik kamplaşmanın** da çok büyük etkisi olduğu kabul edilmelidir. Dolayısı ile bütün bu temel göstergeler içinde Türkiye'nin hem **endüstriyel - finansal bakımdan sektörel anlamda, hem de "değerler inşası" anlamında derinleşmesi** açısından önümüzde uzun bir yol ve yapılacak çok fazla iş bulunmaktadır.

Sivil toplum çok mütevazı kaynaklarla çok büyük işler başarabilir. Kaldı ki sivil toplumun erişebileceği kaynaklar da oldukça geniştir. Bu bakımdan sosyal hizmetler başlığı altında değerlendirilebilecek aile, gençlik, adalet, barış, terörle mücadele, din, insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, çevre, uyuşturucu ile mücadele, insan kaçakçılığı ile mücadele, moral değerlerin geliştirilmesinden lobicilik faaliyetlerine kadar pek çok hizmetin sivil toplum tarafından verilmesi, verimliliği ve bereketi artıracaktır.

2002 yılında sosyal politikalara ayrılan bütçe 1,3 milyar lira civarındaydı. Bugün bu rakam belediyelerin konuyla ilgili bütçeleri de göz önüne alındığında 20 kat artarak 26 milyar lira düzeyine çıkmıştır. Öte yandan, günümüz Türkiye'sinde STK'ların önemli bir bölümü sivilizm anlamında oldukça gerilemiş ve her şeyi devletten bekler hale gelmiştir. Oysa dünyada yeni eğilim sosyal politikaların yerelden genele genişletilmesi ve sivil toplumdaki gelen taleplerin devlete yansıtılmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, sosyal politikaların mantığının değiştirilmesi, sivil toplumun "sivil" özelliğinin korunması ve geliştirilmesi, STK'lar arasında bir tür rekabetin teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu noktada, STK faaliyetlerine sadece kısmi finansman sağlanmalı, **hiçbir proje tümüyle devlet tarafından finanse edilmemeli** ve STK'lar öz kaynak geliştirme ve kaynakları verimli kullanma yönünde teşvik edilmelidir.

STK'lar tarafından toplanan yardımlar kermes mantığının ötesinde manevi bir yaklaşımla değerlendirilmeli ve tam yerinde harcanamaması, gerekli verimliliğin elde edilememesi ve israfı hâlinde vebalinin çok ağır olacağı şuuruyla davranılmalıdır. Resmî statüsü nedeniyle, Devlet'in ya da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapabilecekleri sınırlıdır. Bu hizmeti sırtlayacak kim var denildiğinde, sağına soluna bakmadan "ben varım" diyebilenlerin sayısının artırılması gerekmektedir.

STK faaliyetleri ve medeniyet ihyası bağlamında göz önünde bulundurulması gereken bir husus da şudur: **Yürütülen faaliyetlerin mevcut şartlarda manalı bir konum kazanabilmesi ve bereketlenmesi için manevi bir istikamet sahibi olmak tartışmasız ön şart olsa da kesinlikle yeterli değildir. Bunun stratejik bir vizyon ve bilimsel bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerekir.** Bu bağlamda özellikle antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarının imkânlarından istifade edilmelidir. Türkiye'de, maalesef, sosyal bilimlere gerektiği kadar önem verilmemektedir.

Öte yandan, tarikatler ve cemaatler içerisinde oluşan oligarşik düzen nedeniyle bu yapıların millî menfaatler hilafına dış güçlerle irtibata girebildikleri tarihen sabittir. Bu nedenle, başta istihbarat kurumlarınca olmak üzere bu faaliyetlerin Ülke çıkarları doğrultusunda denetlenmesi zaruridir.

Cemaatler içerisinde oligarşik yapıyı doğuran en önemli husus gelir dağılımıdır. Öğrenci iâşe, ibate ya da diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere, fakr-u zarurettten dolayı, borç istemektedir. Pek çok kurum ve kuruluş ise medeniyet değerlerini samimi niyetle aktarılmasına vasıta olmak suretiyle alt yapı ve üst yapı arasında köprü görevi üstlenmek yerine kendi yer altı yapılarını güçlendirme, adeta devlet içinde devlet olma yoluna gitmekte ve ciddi sosyolojik sorunlara neden olmaktadır. Bu durum sivil toplum düzeyinde sivil bir tavır ile yürütülmesi gereken faaliyetleri adeta siyasileştirmekte ve sivil toplumun yapısını da temelinden sarsmaktadır. **Unutulmamalıdır ki “sivil toplum”; sadece askerî olmayan değil, aynı zamanda siyasi olmayan anlamına da gelir.** Bu açıdan bakıldığında STK’larımızın ekonomik ve ideolojik vesayetten arındırılması gerektiği açıktır.

Bu noktada en büyük eksikliğimiz Akşemseddin gibi, Molla Gürani gibi, Zembilli Ali Efendi gibi temennası olmayan, el etek öpmeyen ama aynı zamanda toplumla devletin arasının açılmasını da engelleyen ve bu şekilde denge noktası olan **rol modellerimizin bulunmaması**; bu evsafı taşıyan rol modellerimiz varsa bile içerden ve dışardan yönetilen algı operasyonları ile halk ile temaslarının engellenmesidir. Kişilerimizin ve kurumlarımızın algı operasyonlarından korunması gerekmektedir. Hedef; onurlu temsil, güçlü sivil toplum ve güçlü devlet olmalıdır. Bizim medeniyetimizde rol model kişiler olarak **ilim ve din adamları** için ilk kaide ilmen ve fikren her yerde muhalefet, ikinci kaide ise kuvvete dayalı muhalefet ve isyan etmemektir.

Bazı katılımcılar derneklerin ve vakıfların daha etkin faaliyet gösterebilmeleri için **Sivil Toplum Bakanlığı’nın** kurulmasını önermişlerdir. Diğer bazı katılımcılar ise, böyle bir önerinin kendi içerisinde çelişki teşkil ettiğini, çünkü sivil olanın siyasi olmayan, yani devlet eliyle yürütülmeyen/yürütülemeyen faaliyetlerin cari olduğu saha anlamına geldiğini, dolayısıyla sivil toplum üzerinde devlet müdahalesinin mümkün oldukça azaltılması gerektiğini, ama mevcut durumun düzeltilmesi konusunda asıl görevin sivil toplum örgütlerine düştüğünü belirtmişlerdir.

STK’lar resmî düzeyde yürütülmesi mümkün olmayan ama toplumun kaçınılmaz olarak ihtiyaç duyduğu faaliyetleri yürütmekle mükelleftir. **Dolayısıyla özellikle düşünce kuruluşu niteliğindeki STK’ların kendilerini ifade imkânı bulunmayan cevherlerin konuşmalarına imkân tanınmalıdır.** STK’lar tarafından doldurulması gereken en önemli boşluklardan biri de uluslararası platformlarda ülkemizin en iyi şekilde temsil edilmesi için azami gayret göstermektir. Çevre, insan hakları; çocuk, kadın işçi sorunları gibi ortak meseleler için hal çaresi arayan uluslararası platformlarda Türkiye’nin sadece resmî ve akademik düzeyde değil, STK’lar düzeyinde de **daha etkin temsil edilmesi** gereklidir.

Yurt dışında resmî düzeyde yürütülen yardım sadece resmî işlemler bütünü olarak görülmemeli; operasyonlarda **simgeler** de ülke imajına olumlu katkı yapacak şekilde kullanılabilir.

Medeniyet inşası/ihyası, değerler inşası ve STK'ların faaliyetleri gibi alanların daha iyi yönetilmesinde akademik zeminin güçlendirilmesi amacıyla üniversiteler bünyesinde oluşturulan mevcut **teknoparklar gibi sosyoparkların** sayısı da artırılmalı ve çalışmalar daha vasıflı hale getirilmelidir.

DİĞER MÜLAHAZALAR

1915 Ermeni olaylarının 100. yıldönümünde Ermeni meselesine Türklerin ve Ermenilerin tek Anadolu'nun kadim halkları noktasından yola çıkarak farklı bir yaklaşım geliştirilmesi zorunluğudur. Bunun için Müslüman Ermeniler Platformu gibi oluşumlar vasıtasıyla girişimlerde bulunulabilir. Bu bağlamda "Yurt Dışı Türkler" adı altındaki faaliyetlerin kapsamı genişletilmelidir.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak dile getirilen yakınmalar daha önceki dönemlerde yaşanan sıkıntıları hatırlatmaktadır. Bilinmelidir ki, Anadolu ve Balkanlar, muhacirler yurdudur ve neredeyse herkesin geçmişinde bir göç hikayesi mevcuttur. Ne var ki, Osmanlı arşivlerinden de anlaşılmaktadır ki, önce gelenler sonra gelenlerden her daim şikayetçi olmuşlardır. Bu insani açıdan anlaşılabilir bir durumdur. Ama peygamberler ve mezhep imamları başta olmak üzere, bizim medeniyetimizin kilit isimlerinin kahir ekseriyeti hicret etmiştir. Suriye'de barış sağlansın ya da sağlanmasın veya Suriye ve sığınmacılarla ilgili devlet politikaları benimsensin ya da eleştirilsin, Suriyeli sığınmacıların önemli bir kısmının geleceği ülkemizedir. **2 milyondan fazla insanın sığınmacı olarak ülkemizde bulunuyor olması bölgesel beşeri coğrafyanın geleceği üzerinde kalıcı etkiler bırakacaktır.** Bu nedenle tüm toplumsal kesimler söylemlerini buna göre düzeltmeli ve belirlenecek stratejilerde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Gürcistan'da yaşayan Müslümanların hakları 1921 Kars Antlaşması ile Türkiye'nin garantörlüğüne bırakılmış olmasına rağmen, Türkiye bu konuda üzerine düşen görevleri yerine getirmemekte ve Gürcü Müslümanları yalnız bırakmaktadır.

Gürcistan'daki genel sosyo-psikolojik atmosfer "Müslüman buraya yerin yok" şeklinde özetlenebilir. Haç işareti takmayanların eğitim kademelerinde sorunsuz ilerlemeleri mümkün değildir. Gürcü makamlara bu durum arz edildiğinde "Bizde din dersi yok" şeklinde cevap verilmektedir ama uygulamada rehberlik dersleri dinî duyarlılıkları yüksek personel tarafından verildiğinden Müslüman öğrenciler ciddi psikolojik baskıya maruz kalmaktadırlar. Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Acara bölgesinde de devlet hizmeti neredeyse hiç verilmemektedir. Osmanlı'nın 400 yıl süren Batum hâkimiyetinin ardından, hakları uluslararası önemli iki garantörlük hakkında (diğeri 1960 Kıbrıs Anayasası) biri ile güvence altına alınmış olan Gürcü Müslümanların bu haktan mahrum edilmesi üzüntü vericidir. Bu nedenle Türkiye'nin Kars Antlaşmasını yakın plana alarak Müslümanların hukuku ile ilgili çalışmalar yapması gerekmektedir.

Türkiye'nin Orta Doğu politikaları medeniyet değerlerimiz ve paydaşlarımız açısından ele alındığında, Türkiye'nin Bölge'yi daha kuşatıcı, kapsamlı ve derinlikli analizler ve bakış açılarıyla ele almasına duyulan ihtiyaç açıktır. Bu bakımdan, **Türkiye Orta Doğu'da herhangi bir Batılı ülke gibi strateji ve politika belirleme lüksüne sahip değildir.** Bu nedenle, Orta Doğu'daki tüm toplumsal kesimler ve siyasi aktörlerle birlikte Batı'nın "cihadî" tabir ettiği kesimlerin liderlerinin de dinlenmesi bir zarurettir.

Mimaride, ibadethanesinden ve ticaret merkezlerinden meskenlere ve mezarlıklara varıncaya kadar medeniyetimizin mümeyyiz veçhelerini ortaya koyan şehir planları yapılmalı ve uygun eserler verilmelidir. Örneğin, çok katlı olmayan, güneş gören, tuvalet-banyo gibi temizlik mekânlarını ana yaşam bölümünden ayıran vb. özelliklere sahip meskenler inşa edilmelidir.

İstihdam sorunun çözümünde tüm çabalara rağmen üniversite-sanayi iş birliğinde yeterli mesafe kat edilememiştir. Örneğin, staj zorunluluğu işletmeler karşı çıktığı için "naylon staj" gibi yollardan halledilmektedir. Engelliler ve hükümlüler için belirlenen kontenjanlar gibi, stajların gerçek manada yapılması için de kontenjan ayrılması ve bunun takip edilmesi gerekmektedir.

29 Ocak 2015, İstanbul